

Unha Gran Burla Negra

Creatividade popular e memoria do Prestige

unhagraburlanegra.gal

Proxecto

O propósito de Unha Gran Burla Negra é abrir unha reflexión cidadá a vinte anos vista das mobilizacións populares que se derivaron da catástrofe do Prestige. E facelo a partir do inventario, estudo e exposición do seu arquivo cultural: a morea de pezas artísticas, poemas, imaxes, músicas, textos e intervencións, anónimas ou non, que desbordaron rúas e medios naqueles meses e que o colectivo Burla Negra soubo representar e promover dun xeito viral, en conexión con formas de protesta populares, anónimas ou activistas.

Dende o actual contexto de ecolóxica, política e económica, Unha Gran Burla Negra quere reflectir sobre as experiencias de creatividade civil e popular que se deron dende o outono do 2002 e que foron un levedo para outras formas de cultura e organización política que virían a reproducirse nos anos seguintes, no eido das protestas pacifistas e ecoloxistas primeiro e, despois do 15-M de 2011, nas novas formas de pensar a mobilización, a crítica, a cooperación, a solidariedade, a xestión cooperativa das cidades e o coidado do medio ambiente.

Unha gran Burla Negra. Creatividade popular e memoria do Prestige [2002-2023] organízase ao redor dunha serie de tensións creativas que se deron naquel momento. Así, investiga a importancia das vanguardas artísticas en relación coa creatividade popular. Confronta a nosa memoria contemporánea coas pegadas que ficán no arquivo da época. As voces anónimas e os protagonistas individuais. Os escenarios da protesta urbana e a dimensión más extensa do medio galego. As tensións entre o eido autonómico e o estado español. Entre a comunicación cidadá e a manipulación informativa. Esta tensión é política e estética: é azul do mar contra o negro do chapapote. A nube multicolor dos paraugas nas protestas e o gris do pavimento das cidades na choiva.

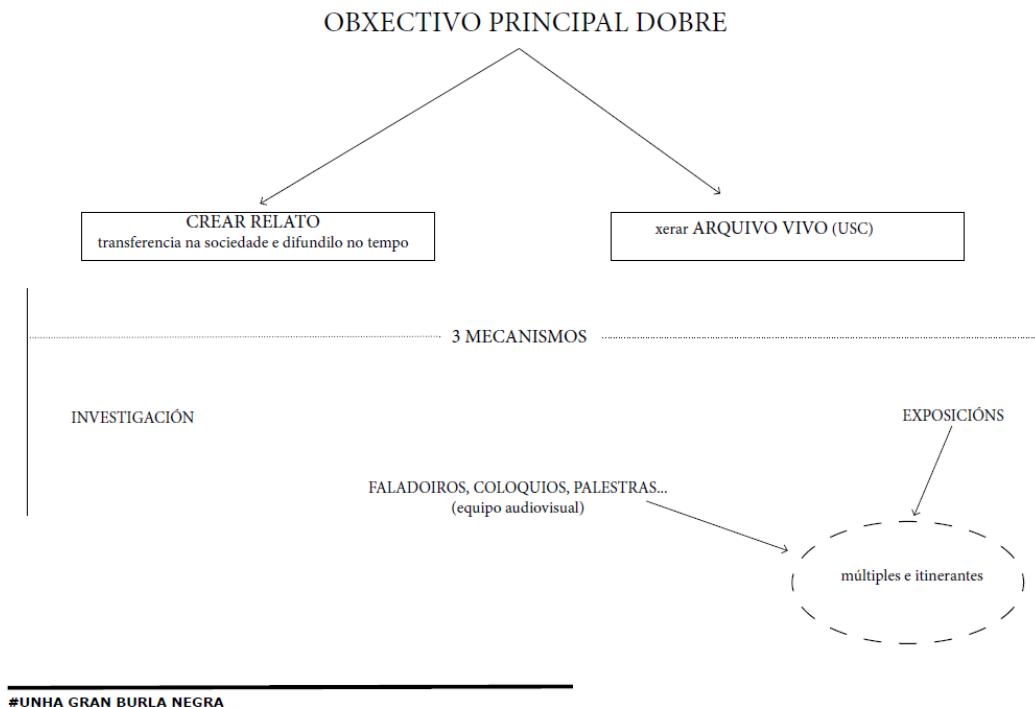
Quen somos

Unha Gran Burla Negra constituíuse como Asociación Cultural sen ánimo de lucro en decembro de 2017. O seu grupo motor está formado por investigadoras e investigadores en historia da arte e das culturas, xestión e políticas culturais e diferentes eidos da creación. Sen unha vinculación directa coas diferentes plataformas cívicas e artísticas que se formaron por mor do accidente do Prestige, desde o comezo da súa andadura Unha Gran Burla Negra estableceu alianzas cos axentes que lideraron o movemento Nunca Máis. Especialmente cos do seu brazo cultural, a Plataforma contra a Burla Negra creada en novembro do ano 2002 no Auditorio de Galicia, en Santiago de Compostela, da que este proxecto recolle parte do seu espírito e nomenclatura.

Obxectivos fundacionais

1. Xerar, alimentar, manter e dinamizar un “arquivo vivo” que recolla os materiais, documentos, imaxes e símbolos que se crearon en torno á mobilización cidadá posterior ao desastre do Prestige, organizada en torno ás plataformas Nunca Máis e Burla Negra.
2. Crear un relato do que foi aquel movemento cidadán e cultural desbordante e difundilo no tempo.

Para levar a bo termo estes obxectivos, Unha Gran Burla Negra leva desde novembro de 2018 organizando exposicións, faladoiros, encontros e diferentes proxectos de investigación e arquivo.

O que fixemos até o de agora

.. Exposicións:

19/11/2018 – xaneiro 2019: Exposición de paneis no corredoir do Auditorio de Galicia (Santiago de Compostela)

Acompañando ao acto inaugural e ao III Foro Negro que se celebrou o sábado 15 de decembro, dende o luns 19 de novembro de 2018 –día en que se cumprían dezaseis anos do afundimento do Prestige- ata o martes 8 de xaneiro do 2019, no corredor principal do Auditorio de Galicia expuxemos unha serie de paneis informativos deseñados por Mauro Trastoy sobre o proxecto *Unha Gran Burla Negra. Creatividade popular e memoria do Prestige.*

17/01 – 03/03/2019: Máis Nunca Máis. Exposición no Palexco (A Coruña)

En novembro de 2002, a cidadanía galega púxose en pé ante a incompetencia dos gobernantes que converteron un accidente nunha catástrofe ecolólica. Apañando chapapote nas rías coas propias mans, sobordando as rúas co clamor da protesta, a cidadanía encheuse de dignidade. Nunca Máis e Burla Negra souberon dar a resposta organizativa con invención, con fantasía, con rebeldía.

Un traballo sobre manifestos, imaxes, datos, pancartas, lemas, pintadas, fotos e vídeos

recollidos por xente diversa naqueles anos 2002-2003 no que o pobo se puxo en pé para defender o país tras a catástrofe do Prestige e a ausencia de gobernanza. Velaí o fondo documental contido en dous arquivos dixitais: N+CDs e N+Libros, que cede para esta montaxe expositiva Difusora de Letras, Artes e Ideas.

[Un proxecto dirixido e deseñado por Radio Buguina: Pepe Galán, Pepe Barro e Anxo Varela]

Palestra inugural: Manuel Rivas + Uxía Senlle + Felipe Louzán + Suso de Toro

29/01 – 16/03/2019: Exposición *Unha Gran Burla Negra. Arquivo Vivo*. Igrexa da Universidade, Santiago de Compostela

O 19 de maio do 2003, seis meses despois do afundimento do Prestige, saía do prelo o primeiro volume de *Nunca Mais. A voz da cidadanía*. A equipa da editorial Difusora de Letras, Artes e Ideas, de Ourense, adicárase os meses anteriores a colectar e compor un relato visual do que intuían que era un movemento social histórico. No texto de presentación deixaban claro o obxectivo de tal empresa: "... compilar documentos para despois devolverlos á cidadanía sen máis intencións que materializar a memoria colectiva e dar fe do ocorrido". Facíano como punto de partida para futuras reflexións. E coa intención de que todo o material recollido fora "posteriormente doado a unha institución" para que o catalogase e o mantivera "ao dispor da nación galega como parte da súa historia".

15 anos despois recollemos, con responsabilidade, aquel cabo lazando cara adiante no tempo. Xunto aos fondos de Difusora, mostramos nesta exposición parte dos documentos e materiais xerados pola Asociación Cultural Benito Soto (paraugas legal da Plataforma contra a Burla Negra), Arredemo, o Foro Negro, a coordinadora do ensino Area Negra e moitos outros colectivos e persoas. Seguimos.

Coordinada por Daniel L. Abel e Miguel Anxo Rodríguez. Coa colaboración da USC e a Deputación da Coruña.

09/03 – 06/04/2019: Exposición *Unha Gran Burla Negra. Guerrilla Gráfica*. Auditorio de Rianxo

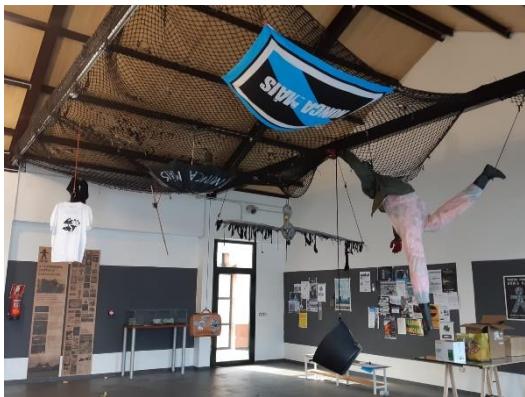

O proxecto 'Unha Gran Burla Negra. Creatividade popular e memoria do Prestige [2002-2019]' recalca desta volta en Rianxo. O sábado día 9 de marzo inaugúrase a exposición *Unha Gran Burla Negra. Guerrilla Gráfica*. No Auditorio da vila que viu nacer a Castelao poderanse ver moitas das imaxes creadas por debuxantes do país, e doutros lugares, en torno á catástrofe do petroleiro e a súa nefasta xestión por parte dos diferentes

governos. Unha mestura de crítica política, humor e retranca que converteu a banda deseñada, a viñeta, as tiras cómicas, ... pero tamén as pantallas, os propios muros das cidades ou os xogos de cartas, nun espazo onde os e as profesionais do deseño condensaban en iconas o sentir popular. O Colectivo Chapapote agrupou daquela a moitos e moitas artistas da ilustración e o humor gráfico e as súas publicacións e actividades demostraron a utilidade social dunha arte até ese momento considerada menor.

Coordinada por Daniel L. Abel e Pancho Lapeña. Coa colaboración do Concello de Rianxo.

4 – 29/07/2019: Exposición *Creatividade popular e memoria do Prestige*. Centro Patrimonial Conserveria de Sel, Muros (A Coruña)

No outono-inverno de 2002 e 2003 Galiza sufriu a peor catástrofe ecolólica da súa historia. O naufraxio do Petroleiro Prestige tinguiu de negro gran parte do seu litoral pero ante a desesperanza o pobo reaccionou axudándose, cooperando. O Nunca Máis foi unha forma de revolución social mais tamén cultural.

Esta exposición quere mergullar na memoria das persoas que viviron a traxedia e a reacción cidadá (de primeira man ou desde a distancia) a través dunha mostra dos símbolos, obxectos, imaxes e cartaces que marcaron aqueles días. Tempos en que a vanguarda cultural se puxo ao servizo da sociedade galega e a creatividade se mesturou co activismo mariñeiro, o compromiso co medio natural e a loita pola dignidade popular.

Coordinada por Jorge Linheira, Diego Vites e Daniel L. Abel. Coa colaboración do Concello de Muros.

27/07 – 29/09/2019: Exposición e proxecto *Un Nunca Máis contado polas fillas de Manfred*. Museo de Man, Camelle, Camariñas (A Coruña)

En xuño de 2019 as fillas de Manfred enviaron ao Museo do Man de Camelle catro caixas cheas de documentación xerada a partir das súas investigacións ao redor do afundimento do Prestige. Con elas unha folla de instrucións para mostrar os materiais na sala temporal do museo.

Acontecido no ano 2002 fronte a estas costas, o afundimento do barco petroleiro e a xestión da catástrofe, afectaron de maneira singular e excepcional as vidas da poboación, incluída a de Manfred. Lucía, Teresa, Eugenia e Rosalía -as que din ser fillas do Man- especializadas nas investigacións sobre os futuros culturais, sociais e ambientais convídannos con esta exposición a establecer relacións, semellanzas e variables entre os ecos dos acontecementos da Galicia do Prestige e os ecos doutros acontecementos pasados e presentes. Propónennos facer memoria, celebrar e actualizar as forzas de empoderamento colectivo que entón nos atravesaron. Lembralas, apuntan, podería sernos útil para imaxinar futuros deseables en tempos de crise planetaria.

Un proxecto comisariado por María Bella. Coa colaboración do Museo de Man de Camelle e o Concello de Camariñas.

13/11 – 05/12/2019: Exposición *Unha Gran Burla Negra*. IES Xelmírez II, Santiago de Compostela

Un día coma hoxe, o 13 de novembro de 2002, Galiza recibía a primeira noticia do Petroleiro Prestige a través do *mayday* lanzado por Apostolos Mangouras, o seu capitán. Un forte temporal abriu unha fenda no casco do buque que o facía incontrolable.

Dezasete anos despois seguimos desde a Asociación *Unha Gran Burla Negra* activando a memoria daquel acontecemento. Un accidente que unha xestión política nefasta converteu nunha catástrofe medioambiental sen precedentes.

Nesta ocasión, e por convite de profesorado do centro, despregamos parte do Arquivo Vivo do proxecto no Instituto de Ensinanza Secundaria Arcebispo Xelmírez II. Unha boa ocasión para converter os documentos que gardamos –e a multiplicidade de relatos que producen– nunha ferramenta educativa.

05/03 – 04/04/2021: Exposición *Mulleres marchando. Costa da Morte 8M 2003*. Escaparates das tendas de Vimianzo, A Coruña

Dende a asociación cultural *Unha Gran Burla Negra* seguimos coidando e actualizando a memoria do Nunca Máis. No marco do 8M do 2021 e en colaboración coa asociación cultural feminista *As Curandeiras de Vimianzo* organizamos a exposición “*Mulleres Marchando. Costa da Morte 8M-2003*” que se puido visitar facendo un percorrido pola vila de Vimianzo.

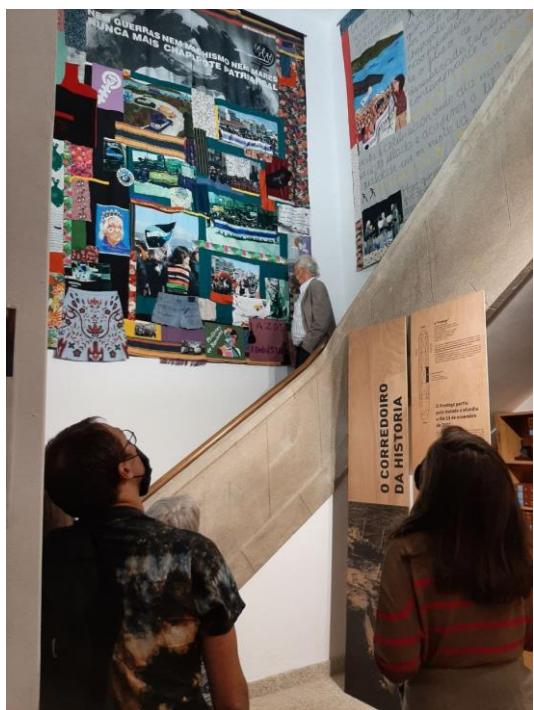
Nela recuperáronse fotos e outros materiais documentais desta celebración de reivindicación feminista que formara parte do movemento cidadá do Nunca Máis.

Fai dezaoito anos milleiros de mulleres de Galicia, nun 9 de marzo de 2003, manifestaban o seu anhelo de igualdade e poñían en práctica a sororidade acudindo á Costa da Morte para apoiar ás súas irmás afectadas pola crise do Prestige. Convocadas pola Marcha Mundial das Mulleres e como parte das mobilizacións cidadás do Nunca Máis, percorreron as rúas dende Cee até Fisterra pechando a celebración do 8 de marzo con manifestos, cantos, reclamos e disfraces nun palco montado no peirao da vila do fin do mundo.

Un proxecto comisariado por María Bella. Coa colaboración da Asociación *As Curandeiras de Vimianzo* e patrocinio da Deputación da Coruña.

18/09/2021 – 10/01/2022: Exposición *Tapices da memoria. Nunca Máis chapapote patriarcal*. Casa do Arco de Fisterra.

Tapices da Memoria: Nunca Máis chapapote patriarcal é un proxecto expositivo e memorial que fía desde o presente fragmentos de memoria da Marcha Mundial das Mulleres acontecida no 2003 entre Cee e Fisterra no marco das protestas cidadans do Nunca Máis contra a catástrofe do Prestige. Lévase a cabo desde a colaboración entre o Concello de Fisterra e a Asociación Unha Gran Burla Negra co comisariado de María Bella. A finalidade é por en valor, non esquecer e ensinar aos que non o viviron a forza que se activou nese acontecemento desde a loita feminista.

A presentación tivo lugar o 18 de setembro na Casa do Arco de Fisterra ás 19h. e a continuación, ás 20h. na Praza da Constitución, celebrouse un concerto da cantante Uxía Senlle, gran implicada no Nunca Máis. A exposición conta con dous tapices memoriais de gran formato centrados na recuperación da Marcha Mundial das Mulleres de 2003 acompañados por un conxunto de paneis que

contextualizan a catástrofe do Prestige e o carácter do movemento Nunca Máis.

Comisariado por María Bella. Coa colaboración e patrocinio do Concello de Fisterra e a Deputación da Coruña.

.. Faladoiros, palestras, foros, encontros, asembleas, obradoiros...

23/11/2018: Presentación do proxecto no Auditorio de Galicia, Santiago de Compostela

O 25 de novembro do 2002 nació a Plataforma contra a Burla Negra en Santiago de Compostela, no Auditorio de Galicia. Ese é o lugar escollido para a inauguración e primeiro acto público do proxecto *Unha Gran Burla Negra. Creatividade popular e memoria do Prestige (2002-2023)*.

Como tantas galegas e galegos, foi moita a xente do ámbito da cultura en Galicia que se preguntaron que podían facer ante o desastre ecolóxico, económico e social que supoñía a marea negra provocada polo naufraxio do petroleiro Prestige. O resultado desta ansia foi a Plataforma contra a Burla Negra, que coordinaba artistas, escritores, músicos, actrices e persoas de todos os campos da cultura en contra do fuel. E é que a desastrosa xestión política do accidente —a cal puxo ao descuberto a uns responsables públicos incapaces de coidar do noso territorio— trouxo consigo a creación dun fenómeno simbólico, paradigmático, e á vez inesperado pola gran dimensión que tivo, como foi Burla Negra, que uniu a xente da cultura, contradicindo o forte compoñente

individualista co que se adoita acusar o sector, para organizar actos contra a catástrofe por todo o país.

Nun fenómeno sen parangón a nivel estatal que se desenvolveu por todo o territorio galego, o deixamento da clase política provocou que se revolvesen as forzas da cultura de base cunha efervescencia comparable aos últimos anos do franquismo e inicios da transición.

Programa:

- 16:30 h – Presentación do proxecto: Jorge Linheira e representantes das institucións que apoian o proxecto.
- 17:00 h – Conferencia inaugural: Germán Labrador Méndez, profesor titular na Universidade de Princeton.
- 18:30 h – Descanso.
- 19:00 h – Palestra *A acción creativa nos procesos de mobilización social e política.*
  - Julia Ramírez Blanco, profesora de Historia da Arte na Universidade de Barcelona.
  - María Ruido, realizadora, artista visual, investigadora e docente.
  - Tono Carbajo, artista e fotógrafo. Membro do colectivo Fotomovimiento.

30/11/2018: Presentación do proxecto + Mesa redonda. Teatro Elma, A Pobra do Carmaiñal

Programa:

19.30 h: Presentación do proxecto *Unha Gran Burla Negra. Creatividade popular e memoria do Prestige* + pase da primeira montaxe do documental de elaboración propia.

20.00 h: Mesa redonda: 16 anos, unha chea de meses para o ser humano e unha nimiedade para a natureza. 16 anos que converteron unha catástrofe en memoria e en redución da resiliencia do medio no que vivimos. Tras este tempo, o mar non esquece e a xente non perdoa. Moitas de nós lembramos o 13 de Novembro con dor, rabia e impotencia. Cada rocha, ave ou elemento da costa tocado polo chapapote; foi un erro da ineptitude e inconsciencia dun ser humano cada vez máis desconectado da súa esencia natural. O que é de todas tócanos a todas conservalo. O que é de todas, non pode ser destruído por uns cuantos.

Nesta mesa redonda trataremos de poñernos na posición do mar, pensar e recordar o que pasou, para recapacitar como seres intelixentes nos erros e o que mudou dende o día 13 de Novembro de 2002 a hoxe.

Presenta e modera: Diego Vázquez. Xestor de fauna silvestre e educador ambiental.

Convidadas: Paula Méndez Fernández. Experta en contaminación mariña e Investigadora no “*Observatoire Pelagis*”; Toño Acuña, veterinario do Centro de Recuperación de Fauna Silvestre de Cotorredondo no momento da catástrofe e Xaquín Rubido Muñiz, Presidente da PLATAFORMA DE DEFENSA DA RÍA DE AROUSA, Portavoz da Plataforma NUNCA MÁIS.

5/12/2018: Presentación e debate: *Unha Gran Burla Negra* (curta documental). A Gentala do Pichel, Santiago de Compostela

No marco das sesións do Cineclub de Compostela, e despois da estrea na Pobra, preséntase en Santiago a primeira montaxe feita por Caneca Filmes do documental ‘Unha gran burla negra’. A proxección virá acompañada dunha conversa coas responsables da realización e a edición (Sara Pérez e Diego Vites) e algunas das persoas que interveñen na curta, así como parte da equipa do proxecto xeral.

Unha gran burla negra
(Sara Pérez / Diego Vites, Galicia, 2018, 25 ', VO)

15/12/2018: III Foro Negro da Cultura. Auditorio de Galicia, Santiago de Compostela

O I Foro Negro tivo lugar en 2003 convocado como espazo de denuncia e construcción dunha alternativa comunitaria política e cultural fronte á nefasta xestión do desastre do Prestige. A segunda edición celebraríase cinco anos despois, no desaparecido Instituto Galego da Información (IGI), organizada pola Asamblea Burla Negra constituída xa na rede Arredemo, co obxectivo de gobernar o descontento político do momento e apoiar ao tristemente desaparecido Isaac Díaz Pardo no seu pasamento dentro do Grupo Sargadelos. Dez anos despois, esta

III Edición do Foro Negro á que vos convidamos agora as prácticas bruxas que rondamos o saber académico, proponse recuperar aquel espírito comunitario e restaurar, mediante o afecto, o fondo trauma dun corpo cultural sen oportunidade para o dó.

O Foro Negro chama ás forzas escuras! Convidámossos a celebrar o pasamento da cultura tras estes anos de gran Burla Negra en Galicia. A xornada, á que poden asistir todas as persoas que estean interesadas, consistirá nun ritual funerario de tránsito que comeza coa necesaria “denuncia ou confesión” que vos dará acceso ao espazo do limbo. Alí poderedes participar dos obradoiros de Abellón (ritual fúnebre sonoro), Vudú (confección de bonecas de poder), os rituais “Alén da palabra” e “Esquizoanálise GZ” ou acudir ao Grimorio do Foro Negro en busca de feitizos e conxuros. Xa pola tarde terá lugar a celebración da asamblea Foro Negro da Cultura e o funeral solemne.

Equipa III Foro Negro: Miguel Anxo Rodríguez, Jorge Linheira, Daniel L. Abel, Sol Álvarez, Pancho Lapeña, Mauro Trastoy, Berio Molina, Caneca Filmes, Horacio González, Ania González, Fur Alle Falle, Ergosfera, Paula Pin, Xoan Xil, Central Folque, Non Ou Edicións, Pablo Orza, Carlos Santiago, Colectivo rpm e Asociación de Afectados por la Homogeneización del Patrimonio Inmaterial de la Cultura Actual (Aahpica).

11/01/2019: Proxección da curta documental + palestra de Amador Fernández Savater, Paraninfo da Reitoría da Universidade da Coruña, A Coruña

Proxección da curta “Unha gran burla negra” (Caneca Filmes, 2018, 25')

– Charla: “Unha mutación antropolóxica: imaxes e prácticas da revolución cultural”. Amador Fernández-Savater (investigador independente, editor de Acuarela Libros e colaborador en eldiario.es)

24/01/2019: Mesa redonda: ‘O Nunca Máis coma fin do réxime fraguián’. Salón de plenos do Concello da Coruña (Pazo de María Pita, A Coruña)

Coincidindo cos 16 anos do Consello de Ministros celebrado no Pazo de María Pita, cando se presentou o coñecido como Plan Galicia, celebramos no mesmo lugar a mesa redonda:

“O Nunca Máis coma fin do réxime fraguián. Dezaseis anos dun vergoñento consello de ministros”.

Coa participación de: Xosé Hermida (xornalista de El País); Comba Campoy (doutora en Ciencias da Comunicación, foi parte da equipa do boletín

Contramaré); José Precedo (xornalista de eldiario.es). Moderada por Jorge Linheira, da Asociación Cultural Unha Gran Burla Negra.

26/02/2019: Presentación do libro *Máis Nunca Máis* (Palexco, A Coruña)

No marco da exposición *Máis Nunca Máis*, no Palexco da Coruña, tivo lugar a presentación do libro *Máis Nunca Máis*, coa intervención de Manuel Rivas; Xosé Lois Vázquez, editor do libro; Celtia Sar, autora dunha carta aos deputados tiña dez anos, Xurxo Souto, autor do epílogo do libro e Pulpíño Viascón, que interpreta unha peza composta na honra dos voluntarios.

Máis Nunca Máis é agora un libro. Despois de encher con catro mil imaxes dun pobo en pé a sala de exposicións de Palexco, na Coruña, Radio Buguina

promove con Difusora de Letras, Artes e Ideas, a edición dun libro que colecta os diferentes manifestos arredor de Burla Negra e Nunca Máis editados entre 2002 e 2003.

Son textos de Mario Benedetti ou Suso de Toro, de José Saramago ou de Álvarez Cáccamo, de Manuel Rivas, Manuel Lourenzo ou de Eduardo Galeano, e un ronsel de proclamas e panfletos asinados por colectivos diversos onde está a memoria daquela loita contra a incompetencia dos gobernantes, que fixeron dun accidente a catástrofe da marea negra do Prestige.

13/03/2019: Obradoiro educativo sobre as mareas negras. A Pobra do Caramiñal

Obradoiro para crianças no marco das actividades promovidas pola Asoc. Cultural Unha Gran Burla Negra na Pobra do Carmiñal. Impartido por Diego Vázquez e Sol Álvarez.

26/07/2019: Asemblea da memoria. Museo de Man, Camelle

Coincidindo coa exposición *Un “Nunca Máis” contado polas fillas de Manfred* celebrouse unha asemblea da memoria que nos convidou a lembrar xuntas/os e dende a propia experiencia persoal os acontecementos do Prestige e a figura de Manfred Gnädinger. Tivo lugar na sala de exposicións do museo e estivo aberta a todo aquel que quixo participar contando e/ou escoitando.

“Nunca Máis foi de todos e de ninguén”, lembra moita da xente que o viviu. A serie de acontecementos desencadeados a partir do accidente do Prestige,

aínda que comúns para o conxunto da poboación galega, vivironse de modos moi distintos dependendo das especificidades dos lugares afectados, das ocupacións e labores dos seus habitantes ou das xentes que viñeron doutras partes para axudar; das distintas responsabilidades que cada quen desempeñaba, das suas idades, das súas sensibilidades, do paso do tempo. Lembrar a experiencia desde cada unha/un para compartila coas outras contribúe a comprender mellor ese Nunca Mais que foi de todas/os e de ninguén. Nesta asemblea xuntarémonos algunas de esas todas/os: voluntarias, pescadores, coordinadores, cociñeiras, profesores, gardacostas, poetas..., para celebrar os nosos Nunca Máis.

5/10/2019: Faladoiro “O chapapote na ría. Activismo mariñeiro, cultural, social”. A bordo dun bateeiro pola Ría de Arousa

En relación coa exposición ‘Unha Gran Burla Negra. Guerrilla gráfica’, que se pudo ver no Auditorio de Rianxo na primaveira do 19, organizamos o faladoiro ‘O chapapote na ría. Activismo mariñeiro, cultural, social’. A conversa realizouse a bordo dun bateeiro que navegou pola Ría para lembrar o compromiso da xente do mar na limpeza do chapapote do Prestige, nos últimos meses de 2002 e comezos de 2003. Contamos coa participación de Nito Dios (mariñeiro e membro da Plataforma en Defensa da Ría de Arousa), Felipe Louzán (capitán de Marina Mercante e perito de Nunca Máis), mariñeiros e mariñeiras de Rianxo que viviron de primeira man aqueles días e outras persoas implicadas nas loitas de Nunca Máis nos xulgados.

Nunca Máis), mariñeiro e mariñeira de Rianxo que viviron de primeira man aqueles días e outras persoas implicadas nas loitas de Nunca Máis nos xulgados.

27 -28/11/2019: Seminario “Pensarmos o Nunca Máis. Loitas polo común na historia galega recente”. Facultade de Filosofía da USC, Santiago de Compostela

Dezasete anos despois, o desastre do Prestige permanece nas nosas memorias como o fan as historias desa resposta común e polo común que foi o Nunca Máis. Desde Unha Gran Burla Negra queríamos trazar outra liña deste exercicio de memoria colectiva que nos permita pensarmos o Nunca Máis no contexto das múltiples loitas polo común que se produciron na historia galega

recente. A tal efecto, reunimos activistas, filósofas, historiadoras e escritoras, para podermos comprender (e experimentar) ese rizoma que se chamou Nunca Máis.

Coordinado e presentado por Matías G. Rodríguez-Mouriño. Programa:

Daniel Lanero (profesor e investigador no Dpto. de Historia da USC): *Conflitos ambientais e comunidades rurais na Galicia do final do Franquismo e a Transición.*

Guadalupe Jiménez (profesora de antropoloxía da USC): “Outro Máis”: *unha lectura biopolítica do desastre do Prestige.*

Adela Figueroa (bióloga, activista e escritora): *Nunca Mais como um exemplo de luta polo Comum. Economia do Bem Comum como alternativa ao modelo capitalista.*

Abraham Rubín (docente e investigador independente): *Potencia ou poder? Precisións sobre o común e a comunidade co gallo do Nunca Máis.*

Miguel Anxo Rodríguez (profesor de Historia da Arte da USC)

Isaac Lourido (professor e investigador da Universidade da Corunha): *Partido, intelectuais e movemento: Perspetivas críticas sobre a componente cultural do Nunca Mais.*

María Bella (investigadora e produtora cultural): *Os zapatos chapapoteados das nenas do Coído.*

Xoán Hermida (historiador e activista altermundista): *Nunca Máis: acto constituyente do Movemento Social Galego.*

Luís Rei (escritor e xornalista): *Tempo de caraxe.*

Teresa Moure (profesora da USC e escritora): *Narrativas Des-prestigiadas.*

20-21/11/2020: Os ‘favoritos’ do trasno. Arquivos ciudadáns e memoria democrática. Seminario online.

Desde novembro de 2018 a Asociación Unha Gran Burla Negra convoca o pensamento en torno ao movemento Nunca Máis organizando un encontro anual no aniversario da catástrofe do Prestige, o petroleiro afundido no 2002 fronte ás costas galegas. Este ano celebrámos os encontros ao redor da idea de arquivos ciudadáns, convocando espazos, proxectos e experiencias colectivas que, dende o artístico ou o histórico, o íntimo ou o comunitario falarámos das

relacións entre democracia, acceso ao saber e producción de arquivos. Dos fíos entre a memoria, a conciencia e os patrimonios, do seu goberno e activación públicas e comunais, dos seus riscos e males, da súa destrución e reinención, do milagre de que aquelo chamado a se perder se conserve e faga dispoñible pola obra do amor e a grazá dos coidados.

Dicía Michel Foucault que un arquivo non é en si unha cousa, un recipiente ou un edificio, nin tampouco unha caixa ou un sistema de ordenación. É, más ben, un sistema de formación e de transformación de eventos e de cousas. Esta é a idea que move o Arquivo Vivo de Unha Gran Burla Negra, un conxunto de máis de tres mil documentos —na súa meirande parte ephemera—, centos de horas de gravacións audiovisuais, miles de fotografías persoais e ducias de obxectos artísticos. Foron cedidos por cidadáns que, dun xeito ou outro, os produciron e conservaron. A nosa tarefa é a de os gardar e facer accesibles, pero non dun xeito fetichista, senón buscando que proliferen, se sementen, diseminen. Nestas xornadas partillaremos o traballo que temos entre mans, coas nosas dúbidas e problemas, poñéndoo en común con colectivos e persoas que practican dalgunha forma as tensións do arquivo sen ser, necesariamente, arquiveiras.

Rafael Dieste, nun libriño de relatos breves que titulou *Dos arquivos do trasno*, deixou escrito: “O conto é o remuíño que fan arredor dunha lámpada moitas bolboretas, todas mergulladas na mesma luz”. É dende esa vontade que queremos arremuiñarnos e convocarvos, identificando ese trasno como a tensión productiva, lúdica e gozosa, coa que percorrer arquivos raros, coleccións de cousas que contan algo para alguém e se gardan como os nosos favoritos, por se acaso serven para outras persoas ou momentos.

Participaron:

Xiana do Teixeiro (Cineasta e productora): “Autonarracións secretas de infancia e adolescencia femininas: arquivar prácticas culturais invisibles”

Carme Nogueira (Artista visual): “A outra exposición. A importancia dos dispositivos”

Sabela Fraga Costa (Historiadora da Arte e investigadora): “Colección Abrente. Arte galega no desafío cultural dos 70”

Horacio González (Artista interdisciplinar, docente e investigador): “Historia dun arquivo”

Manuel Sendón (Fotógrafo, docente e comisario): “Os non artistas tamén crean”

Lara Barros Alfaro (Historiadora e investigadora especializada en sociedades rurais): “Montes veciñais: a memoria do común”

Anxo Rabuñal (Investigador independente, editor e libreiro en Novaniké): “A voltas co lado da sombra”

Marta Pérez Pereiro (Investigadora e docente en comunicación audiovisual): “Miro Pereira out of context. Os arquivos informais de humor da Televisión de Galicia en Twitter”

Germán Labrador Méndez e Jorge Linheira (Unha Gran Burla Negra): “O ghaiteiro petroleiro”

Cineclube de Compostela (Iván Cuevas): “Formatos, producción propia e o físico contra a fugacidade dixital”

Asociación Patio de Butacas (Cine Adriano, Barallobre): “Un método intelixente para extraer a memoria do Adriano”

Xesús Ron (Actor, ideólogo e activista escénico): “Redenasa.tv: arquivo dixital de artes vivas e outras lerias”

Lourenzo Fdez. Prieto (Profesor de Historia Contemporánea especializado en historia agraria e social): “Arquivos públicos, arquivos privados e arquivos privados moi públicos. O Proxecto DOAME”

Joan Morera Arbones (Artista visual e investigador): “Na habitación do lado. Unha aproximación á representación da emigración española en Francia”

Aula Castelao de Filosofía (Xoán Carlos Garrido): “Un arquivo filosófico desde Galicia: o traballo da Aula Castelao”

Xurxo Ayán (Arqueólogo e investigador de Arqueoloxía da Paisaxe): “Os arquivos do trasno: ante papeis non calan barbas”

Carmela Montero (Documentalista, conservadora e comisaria): “Patrimonio de ida e volta: o Museo Carlos Maside e a recuperación da memoria do exilio”

Ed. Difusora de Letras, Artes e Ideas (Xosé Lois Vázquez e Xavier Paz); “Academia, rúa e novos espazos do saber”

Unha Gran Burla Negra: “Arquivo Vivo: Activando a memoria do movemento Nunca Máis” (Daniel L. Abel); “O arquivo nunca máis dende unha perspectiva feminista” (María Bella)

5/12/2021: Abrimos a Caixa Negra de N.E.V.E.R.M.O.R.E.: memoria colectiva do Prestige desde o teatro. Encontro aberto co grupo Chévere. Capela do Pilar de Corcubión

O grupo de teatro Chévere e a Asociación Cultural Unha Gran Burla Negra xúntanse para convidar ao público da Costa da Morte a reencontrarse coa memoria colectiva dunha catástrofe, a do Prestige, e dunha forza cidadá, a do Nunca Máis. Será un evento único no que a equipa artística de Chévere abrirános a caixa negra de N.E.V.E.R.M.O.R.E., a súa última obra de teatro. Unha celebración singular coa que a Asociación Cultural quere dar continuidade ao seu compromiso de manter viva a memoria do Nunca Máis. O evento é ademais unha oportunidade excepcional

para aproximarse aos detalles dunha obra nestes momentos en xira por Galicia e o resto do territorio español e que, por limitacións do formato, non poderá representarse nos concellos que sufrieron de maneira más directa a traxedia.

As caixas negras son fundamentais na reconstrucción dos feitos e suplen a ausencia doutras fontes, especialmente nas catástrofes. N.E.V.E.R.M.O.R.E. retoma a crise do Prestige cun espectáculo de teatro-documental no que atopamos caixas negras cheas de recursos baseados en feitos verdadeiros –testemuños, gravacións, obxectos, entrevistas, etc.– cos que se constrúe unha obra que demostra que “facer memoria, ademais de necesario, pode ser un acto poético e sanador”. Unha parte destes materiais son entrevistas realizadas no 2019 pola investigadora María Bella a persoas que viviron a catástrofe desde Costa da Morte e que hoxe forman parte do Arquivo Vivo da Asociación Cultural Unha Gran Burla Negra. En N.E.V.E.R.M.O.R.E. os actores e actrices dan corpo a algunas das voces-testemuño, logrando restablecer significativamente o vínculo co lugar onde se desenvolveu a catástrofe. Di Chévere que estas “son voces que nos permiten escutar o que resiste, escutar desde as propias feridas, desde aquilo que se rompe e non se deixa capturar”.

As que organizamos este evento temos claro que a memoria é colectiva por natureza e existe só se comparte, así que nesta ocasión, para seguir facendo memoria, tomaremos como detonante o teatro grazas a obra N.E.V.E.R.M.O.R.E. As integrantes da equipa de Chévere abrirán a caixa negra da propia obra e guiarános a través de microfragmentos da mesma, mostráranos materiais de ensaio e contarán os modos nos que traballaron coas voces das entrevistadas ata levalas a escena. Ao mesmo tempo que isto acontece escotaremos ao público para seguir activando cada unha das nosas memorias e compartir historias coas que non esquecer que as cousas poden chegar a ser doutro xeito. Tal e como se subliña en N.E.V.E.R.M.O.R.E. ao fin da obra cunha mensaxe nunha gran pancarta: “o futuro é o que imos facer e non o que vai pasar”.

Coa participación de: Miguel de Lira, Patricia de Lorenzo, Mónica García, Manuel Cortés, Arantza Villar, Borja Fernández, Xesús Ron de Chévere. María Bella e Daniel López Abel da AC Unha Gran Burla Negra.

.. Investigación e arquivo vivo:

En virtude dunha das súas misións fundacionais, a Asoc. Cult. UGBN está a construír desde 2018 o que denominamos o Arquivo Vivo da Burla Negra e o Nunca Máis. Unha

compilación de materiais que a día de hoxe excede os 3.000 documentos e elementos de todo tipo. Cartaces, autocolantes, centos de horas de gravacións de vídeo afeccionado e profesional, miles de fotografías e documentos que van desde o carácter administrativo a bocecos orixinais e manuscritos. Unha colección diversa e complexa dos rastros que deixou a multitud de accións artísticas colectivas que deron valor cultural e histórico ás protestas do Nunca Máis.

Gran parte deses materiais, incluídas as más de 300 referencias bibliográficas, proceden do arquivo reunido pola editorial Difusora de Letras, Artes e Ideas para a edición dos seus memorables libros *A voz da cidadanía* (vol. I: 2003 e vol. II: 2007). A través dun acordo asinado en maio de 2018, este legado pasou a estar xestionado pola Asociación co compromiso de cumplir un dos obxectivos declarados por Difusora no texto editorial daquel primeiro volume de 2003: “Tentabamos de compilar a máxima cantidade de documentación sobre un movemento que estaba a demostrar que os tópicos sobre a atonía e o conservadorismo do pobo galego se estaban rachando definitivamente; compilar documentos para despois devolveles á cidadanía sen máis intención que materializar a memoria colectiva e dar fe do ocorrido. [...] O proceso segue o seu curso, e todo o material recollido será posteriormente doado a unha institución para que o catalogue e o manteña ao dispor da nación galega como parte da súa historia”.

Así, en novembro de 2018 UGBN asinaba un convenio coa Universidade de Santiago de Compostela para depositar na súa Biblioteca Xeral o legado documental e bibliográfico de Difusora, así como fondos procedentes da Asoc. Cult. Benito Soto (paraugas legal da Plataforma contra a Burla Negra) ou o colectivo Area Negra (que reunía ás xentes do ensino).

O Arquivo Vivo de UGBN na exposición permanente do Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (Madrid)

Na súa vontade de activar e visibilizar o Arquivo Vivo, e por encarga da equipa comisarial do museo estatal, enviamos unha selección de materiais que estarán expostos até mediados do 2023 formando parte da nova montaxe da colección permanente do MNCARS. En concreto, no episodio 8, titulado *Éxodo e vida en común*. Ademais do incluido na vitrina, xestionamos o préstamo da maqueta en pedra do Apóstolo do Chapapote, esculpida polo canteiro Juan Cabeza como prototipo da peza a tamaño xigante instalada na vila de Porto do Son.

.. Edicións e cartelería propia:

